

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI

WYDZIAŁ FILOLOGICZNY

IRINA ROMAŃSKA

AUTOREFERAT ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

pt.

**Правда и вымысел в образе провинциальной России
в прозе Бориса Екимова**

Promotor prof. dr hab. Jerzy Kapuścik
Promotor pomocniczy dr Ewelina Pilarczyk

Kraków 2023

Rozprawa stanowi próbę odczytania twórczości współczesnego rosyjskiego prozaika Borysa Jekimowa (ur. 1938) przez pryzmat fenomenologicznej koncepcji dzieła literackiego Romana Ingardena (1893–1970). Celem pracy było wykazanie, iż w oszczędnej w środki wyrazu, pozornie prostej prozie Jekimowa założona jest prawda wyższego rzędu, określana przez polskiego fenomenologa mianem «prawdy»¹ metafizycznej, która przejawia się poprzez jakości metafizyczne i odsłania czytelnikowi „głębszy sens» życia i bytu w ogóle”². Dlatego przedmiotem podjętych badań stała się relacja pomiędzy prawdą a fikcją w wybranych utworach Borysa Jekimowa powstałych w latach 1999-2020. Pierwszym etapem realizacji przyjętych w pracy założeń było przybliżenie różnicy pomiędzy pojęciami «prawdziwość» i «prawda» w dziele literackim (w ujęciu Romana Ingardena) oraz skonfrontowanie ich z pojęciem «fikcji literackiej». Kolejny etap obejmował analizę fenomenologiczną służącą określeniu, za pomocą jakich jednostkowych środków bądź zabiegów stylistycznych oraz retorycznych udało się rosyjskiemu autorowi wpisać w teksty utworów skrajnie prawdziwy i autentyczny, zdaniem większości krytyków i czytelników, obraz współczesnej Rosji prowincjonalnej. W tym kontekście istotne stało się określenie roli, jaką pełnią ujawnione w badanych opowieściach i opowiadaniach Jekimowa liczne miejsca niedookreślenia, które implikują proces konkretyzacji utworu. Poczynionym w pracy rozważaniom towarzyszy ponadto próba odpowiedzi na pytanie o wartość poznawczą *quasi*-sądów, a co za tym idzie – na pytanie o wartość poznawczą (wartość «prawdziwości» i «prawdy») utworu literackiego jako dzieła sztuki słowa.

Wybór materiału badawczego został podyktowany nikłym zainteresowaniem twórczością pisarza w Rosji oraz przekonaniem o jego niesłusznym zepchnięciu na margines życia literackiego. Popularność prozy Jekimowa wydaje się niemal odwrotnie proporcjonalna do ogółu stworzonych przez niego utworów. Analizując biografię i dorobek pisarza, nie sposób nie zadać pytania o rolę Jekimowa we współczesnej literaturze rosyjskiej i wagę jego twórczości. Po pierwsze, wywołuje zdumienie fakt, że pisarz i publicysta obecny w życiu literackim swego kraju od prawie sześćdziesięciu lat oraz autor ponad dwustu utworów o realiach współczesnej rosyjskiej prowincji (m.in. esejów, opowiadań, opowieści i powieści), w tym publikowanych w renomowanym miesięczniku artystyczno-literackim «Nowyj mir» («Новый мир»), pozostaje mało znany w szerokich kręgach czytelniczych. Nakład książek Jekimowa wydawanych w ostatnich latach nie przekracza 5 000

---

¹ W ślad za Ingardenem w rozprawie zapisuję w cudzysłowie pojęcia «prawdziwość» i «prawda», odnoszące się do dzieła literackiego.

² R. Ingarden, *O dziele literackim*, przeł. M. Turowicz, Warszawa 1988, s. 369-370.

egzemplarzy (dla porównania w latach 80. XX wieku liczba ta oscylowała w granicach co najmniej 100 000 egzemplarzy). Po drugie, nie sposób nie zauważyć, że kompleksowym badaniem twórczości Jekimowa – laureata wielu prestiżowych nagród literackich o randze krajowej, w tym Nagrody Literackiej im. Iwana Bunina (1994) czy Nagrody Literackiej Aleksandra Sołżenicyna (2008) – zajmowali się i zajmują przede wszystkim badacze z ośrodków regionalnych, zwłaszcza z rejonu, z którego pochodzi pisarz (wśród nich Aleksander Bułanow oraz Marina Mokrowa). Nadal brakuje monografii, która zawierałaby kompleksową analizę dotychczasowego dorobku pisarza. Niemniej Jekimow jest twórcą dobrze znanym krytykom i literaturoznawcom, wielu docenia jego talent pisarski (Aleksander Sołżenicyn, Roman Sienczin, Dmitrij Bykow, Paweł Basiński, Nikita Struve, Dmitrij Szewarow, Walerij Sierdiuczenko i inni) i stawia go w jednym szeregu z najwybitniejszymi przedstawicielami realizmu rosyjskiego, takimi jak Lew Tołstoj, Iwan Gonczarow, Antoni Czechow czy Michaił Szołochow. Równocześnie pojawiają się głosy sugerujące wtórność dzieł Jekimowa wobec jego wybitnych poprzedników (Lidia Syczewa). Wśród opinii krytyków dominuje przekonanie, że Jekimow w sposób niezwykle szczerzy i prawdziwy, pozbawiony ozdobników, z kronikarską wręcz skrupulatnością portretuje codzienność rosyjskiej prowincji doświadczonej przez szereg kryzysów, w tym przez kryzysy gospodarcze i społeczne; rysuje obraz miejsca zmagającego się z utratą wartości moralnych i fundamentów duchowych. Jednocześnie pod adresem pisarza padają zarzuty świadomego kreowania jednostronnie pozytywnych bohaterów i sytuacji oraz celowe łagodzenie przedstawianych konfliktów. Te przeciwstawne poglądy wynikają, jak się wydaje, z ulegania iluzji prostoty Jekimowskiej prozy. W rzeczywistości skrywa ona w sobie ukryte za pozornie nieskomplikowanym światem przedstawionym tematy trudne, często tragiczne. Nie bez powodu pisarz i krytyk literacki Roman Sienczin w artykule pt. *Nam nekuda uhodit'* (*Нам некуда уходит*), poświęconym opowieści *Jesień w Zadoniu*, napisał: „Jekimow, daleki od bycia najgłośniejszym pisarzem drugiej połowy XX wieku i początku bieżącego, w rzeczywistości jest tym nerwem, który pokazuje: w literaturze rosyjskiej wciąż jest dusza, jeszcze tli się życie, jeszcze płynie krew”³.

Poddany analizie materiał badawczy stanowiły wybrane utwory Jekimowa publikowane od 1999 do 2020 roku, w tym dwie najobszerniejsze i – jak sędzę – najbardziej

---

³ Р. Сенчин, *Нам некуда уходит*, url: <http://www.russ.ru/Mirovaya-povestka/Nam-nekuda-uhodit> (data dostępu: 29.09.2023). Tłumaczenie na język polski – I. R.

reprezentatywne opowieści: *Pinochet* (Пуночет, 1999) oraz *Jesień w Zadoniu* (Осень в Задонье. Повесть о земле и людях, 2014), także szereg opowiadań o współczesnych losach prowincji. Za cezurę początkową przyjęta została ta właśnie data, gdyż przełom roku 1999 i 2000 stanowi zakończenie okresu przemian społeczno-politycznych w Rosji i otwiera kolejny rozdział w najnowszej historii tego kraju. Cenzurę końcową wyznacza publikacja utworu *Czas rozstania* (Срок расставанья).

Zaplecze metodologiczne pracy stanowi fenomenologiczna koncepcja dzieła literackiego Romana Ingardena, która została wyłożona w dwóch fundamentalnych rozprawach *O dziele literackim* (1988 [1931, 1960]) i *O poznawaniu dzieła literackiego* (1976). Analiza utworów dońskiego prozaika została przeprowadzona przez pryzmat modelu dwuwymiarowej budowy dzieła sztuki literackiej (warstwy i fazy), kategorii schematyczności dzieła literackiego, *quasi*-sądów, miejsc niedookreślenia, implikujących konkretyzację, kategorii «prawdy» i «prawdziwości» oraz jakości metafizycznych. Wybór fenomenologii jako perspektywy badawczej wydaje się tym bardziej adekwatny, że pomiędzy postulatami Jekimowa wysuwanymi wobec literatury i realizowanymi w utworach prozatorskich a Ingardenowską refleksją filozoficzną o dziele literackim dostrzegam kilka punktów wspólnych. Przede wszystkim dotyczą one zdolności dzieła literackiego do ujawniania prawdy o świecie rzeczywistym. W realistycznej twórczości Jekimowa prawdziwość narracji stanowi jeden z głównych elementów. Pisarz dąży do tego, aby poprzez obraz słowem napisany wyrazić surową prawdę życia rosyjskiej prowincji. Ingarden z kolei, skupiając uwagę przede wszystkim na różnych typach kategorii «prawdziwości» w dziele literackim, nie neguje przy tym możliwości ujawniania przez dzieło literackie «prawdy» o świecie pozaartystycznym. Na marginesie rozważań należy dodać, że Ingarden nie uważał «prawdy» dzieła za warunek jego istnienia, a funkcji poznawczej dzieła nie traktował jako pierwszorzędnej. «Prawdę» dzieła literackiego wiązał z takimi pojęciami, jak jakość metafizyczna i «idea» dzieła. Ta ostatnia, zdaniem fenomenologa, „(...) polega na doprowadzonym do naocznego ujawnienia związku z istotą płynącego między określoną przedstawioną sytuacją życiową, jako fazą kulminacyjną poprzedzającego ją rozwoju wypadków, a jakością metafizyczną, która na tle tej sytuacji się ukazuje i z jej zawartości czerpie swoiste ubarwienie”⁴. Odnalezienie zatem «prawdy» dzieła jako zawartej w nim «idei» jest możliwe dzięki jakościom metafizycznym, których doświadczanie w utworze można by porównać do objawienia. To właśnie one

---

⁴ R. Ingarden, *O dziele ...*, op. cit., s. 382.

odsłaniają czytelnikowi «głębszy», «utajony» sens życia. W tym kontekście zbieżne wydaje się twierdzenie Jekimowa o tym, że dobra literatura, którą porównuje do religii, pozwala człowiekowi na odkrywanie sensu istnienia. Oprócz tego należy dodać, że Jekimow i Ingarden stawiają – jak się wydaje – bardzo podobne wymagania odbiorcy dzieła. W swoim przemówieniu z okazji wręczenia Nagrody Literackiej Aleksandra Sołżenicyna w 2008 r. Jekimow wyraził nadzieję na to, że czytelnik wykaże się szczególną uważnością i będzie podchodził do lektury literatury pięknej z namysłem. Słowa te korespondują z oczekiwaniami zgłaszanymi przez Ingardena wobec obiorcy dzieła literackiego. Oprócz wspomnianej uważności, można zaliczyć do nich m.in. wrażliwość, otwartą postawę oraz umiejętność poprawnego odczytania intencji autora, istotną dla procesu konkretyzacji, w trakcie którego czytelnik wypełnia miejsca niedookreślenia.

Przedłożona do obrony dysertacja składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz streszczenia w języku polskim i angielskim.

W rozdziale pierwszym – teoretycznym pt. *Przedmiot i metodologia badań* (*Предмет и методология исследования*) nakreślone zostało tło niezbędne do prowadzonych w pracy badań. Zaprezentowany został przegląd definicji i filozoficzno-teoretycznych ujęć zagadnienia prawdy i fikcji w literaturze od czasów starożytnych do współczesności. (Należy w tym miejscu zaznaczyć, że zestawienie służy zarysowaniu procesu zmian w kształtowaniu poglądów dotyczących wymienionych kategorii; z uwagi na wielość istniejących we współczesnym literaturoznawstwie podejść do omawianych kwestii nie pretenduje ono do miana zestawienia wyczerpującego). Przybliżone zostały założenia teorii dzieła literackiego polskiego fenomenologa, które stanowią podstawę metodologiczną niniejszej rozprawy. Szczegółowo omówione zostały kategorie niezbędne – w moim przekonaniu – do przeprowadzenia dogłębnej analizy realistycznych utworów Jekimowa, takie jak: *quasi-sądy*, «prawdziwość» i «prawda» dzieła literackiego, jakości metafizyczne, konkretyzacja, przeżycie estetyczne i inne.

Rozdział drugi pt. *Borys Jekimow – biografia i twórczość* (*Борис Екимов – биография и творчество*) ma charakter biograficzny. Przybliży sylwetkę Borysa Jekimowa, który na współczesnej rosyjskiej scenie literackiej pozostaje postacią nie tyle kontrowersyjną, ile budzącą wiele pytań. Dlaczego pomimo solidnego dorobku pisarskiego pozostaje autorem mało znanym i mało czytany? Dlaczego badaniem twórczości laureata prestiżowych nagród literackich zajmują się prawie wyłącznie nieliczne regionalne ośrodki badawcze? Co jest przyczyną spolaryzowanych opinii krytyków na temat jego twórczości

(o których wspominałam wcześniej)? Pomimo niesłusznego – w moim przeświadczeniu – niedoceny twórczości Jekimowa przez czytelnika masowego, zwraca uwagę również fakt, iż wśród krytyków i znawców literatury nadal nie ma zgody co do tego, jak zaklasyfikować twórczość pisarza. Określany jest on jednocześnie mianem «ostatniego pisarza wiejskiego» (Dmitrij Kolesnikow) i «nowego pisarza wiejskiego» (Aleksander Sołżenicyn), bywa nazywany tradycjonalistą i neopoczwinnikiem (Natalia Kowtun) oraz «głębokim realistą» (Paweł Basiński). Uwzględniając wspomniane stanowiska, w rozdziale tym podejmuję próbę ukazania autora *Jesieni w Zadoniu* jako twórcy, dla którego wartość nadrzędną nie tylko w odniesieniu do pisarstwa, ale ogólnie do istnienia, stanowi klasyczna triada wartości – Prawda, Dobro i Piękno.

Rozdział zatytułowany «*Prawdziwość*» i «*prawda*» obrazu współczesnej prowincji rosyjskiej («*Правдивость*» и «*правда*» в образе современной российской провинции) zawiera analizę dwóch kluczowych w twórczości Jekimowa opowieści *Pinochet* oraz *Jesień w Zadoniu*. Autor z właściwą sobie drobiazgowością kreśli w nich obraz współczesnej prowincji na południu Rosji. Analiza opowieści *Pinochet* została dokonana w oparciu o Ingardenowską koncepcję «prawdziwości» dzieła literackiego. Koncentruję się w niej na ustaleniu, w jaki sposób osiągnął przez pisarza: 1) efekt autentyczności świata przedstawionego, a przede wszystkim jego centralnego elementu – postaci tytułowej, na tle zachodzących wokół niej zdarzeń. Jekimow bohaterem swojego utworu uczynił przewodniczącego spółdzielczego gospodarstwa rolnego o przezwisku Pinochet – osobę rzetelną, o twardych zasadach, na których opiera się, podejmując wysiłek ratowania upadającego gospodarstwa i narażając się przy tym na nienawiść mieszkańców rodzimej wioski; 2) efekt ogólnej «prawdziwości» estetycznej danego utworu. Celem analizy opowieści *Jesień w Zadoniu* stało się wyjaśnienie, gdzie w utworze, a dokładniej w jakich jego warstwach i fazach została założona jakość metafizyczna. Jakość tę możemy określić mianem *tragiczności*. Ponieważ w badanym utworze nośnikiem jakości metafizycznej jest przestrzeń, w tymże rozdziale rozprawy punkt ciężkości w dociekaniach nad kwestią «prawdziwości» i «prawdy» obrazu Rosji prowincjonalnej przenoszę z kategorii głównego bohatera na kategorię przestrzeni świata przedstawionego, jaką stanowią w utworze zadońskie chutory.

W rozdziale pt. «*Inaczej*» B. Jekimowa (w świetle koncepcji miejsc niedookreślenia) («*Иное*» Б. Екимова (в свете концепции мест неполной определённости)) przedmiotem badań były miejsca niedookreślenia w wybranych opowiadaniach Jekimowa,

opublikowanych m.in. w takich zbiorach jak: *Nie trzeba płakać...* (*Не надо плакать...*, 2008), *Pamięć lata* (*Память лета*, 2008), *Pożegnanie z kolchozem* (*Прощание с колхозом*, 2010) oraz w czasopiśmie «Nowyj mir» («Новый мир») w latach 1999-2020. Założeniem tej części rozprawy było ujawnienie nośników miejsc niedookreślenia w warstwie formalnej analizowanych utworów, wprowadzonych przez autora jako chwytów stylistycznych i retorycznych, oraz próba odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób elementy te – liczne w prozie Jekimowa – mogą wpływać na kształtowanie w odbiorze czytelnicznym wrażenia autentyczności obrazu współczesnej rosyjskiej prowincji, zawartego w poddanych analizie utworach.

Na podstawie przeprowadzonych badań w zakończeniu przedstawione zostały następujące wnioski:

1. Zastosowanie w przeprowadzonych badaniach metodologii opartej na wspomnianych pracach Ingardena pozwoliło na zdefiniowanie aparatu pojęciowego potrzebnego do przeprowadzenia analiz utworów Jekimowa w zakresie wyodrębnienia w nich «prawdziwości» estetycznej i «prawdy» metafizycznej. Zgłębienie zagadnienia «zmyślenia artystycznego» w oparciu o prace polskich literaturoznawców (Henryka Markiewicza, Danuty Ulickiej, Andrzeja Tyszczyka, Leszka Jazownika, Anity Szczepańskiej) umożliwiło wyjaśnienie kwestii dotyczącej pobrzmiewającego w literaturze przedmiotu przekonania o tym, że Ingarden odmawiał dziełu literackiemu statusu poznawczego. Wolno przypuszczać, iż przekonanie to wynika z nazbyt powierzchownego odczytania słów fenomenologa na temat *quasi*-realnego statusu świata przedstawionego w dziele literackim. Kluczowym dla przeprowadzonych w rozprawie analiz stało się wyjaśnienie, iż *quasi*-sądy nie będące prawdziwymi w sensie logicznym nie są również fałszywe, a więc nie stanowią opozycji wobec «prawdy». Zarówno «prawdziwość» estetyczna, «prawda» metafizyczna, jak i «zmyślenie artystyczne», tj. «fikcja», pozostają, zgodnie z treścią założeń prac Ingardena, w ścisłym związku ze sobą. Nie wykluczał on możliwości rozpatrywania dzieła literackiego jako źródła wiedzy o rzeczywistości pozaartystycznej, jednak jako warunek pełnienia przezeń funkcji poznawczej wskazywał objawienie w dziele *jakości metafizycznej*.
2. Analiza opowieści *Pinochet* została przeprowadzona w oparciu o zdefiniowane przez Ingardena rodzaje kategorii «prawdziwości». Mając świadomość tego, że naturalnym dążeniem odbiorcy, a zwłaszcza odbiorcy literatury realistycznej, jest pragnienie dostrzeżenia prawdy o rzeczywistości pozaartystycznej odwzorowanej w dziele literackim, skoncentrowałam się jednakże na estetycznej «prawdziwości» utworu, która nie przekracza

granic przedstawionej w opowieści *quasi-realności*. Analiza poszczególnych warstw badanego materiału ujawniła, jakie typy «prawdziwości» realizują się w opowieści *Pinochet*, poczynając od «prawdziwości» jako prostego podobieństwa bohatera do postaci realnie istniejącej, poprzez odpowiedniość sposobu przedstawienia zawartości dzieła, a kończąc na utożsamianiu jej z siłą oddziaływania utworu na czytelnika. Jednym z najważniejszych efektów badań stało się odkrycie w analizowanym utworze *metafizycznej jakości*, której nośnikiem jest bohater. Ujawnioną poprzez analizę fenomenologiczną jakość nazywam, używając określenia *ciężkość*.

3. Analiza opowieści *Jesień w Zadoniu* przeprowadzona według koncepcji jakości metafizycznych pozwoliła wysunąć kilka wniosków. Po pierwsze, niepodobna rozstrzygnąć ostatecznie, w jakiej dokładnie warstwie dzieła ulokowane są «ewokacyjne korzenie» (Beata Garlej) jakości metafizycznej *tragiczności*, której nośnikiem jest przestrzeń przedstawiona. Zarówno pierwsze przebliski tejże jakości, jak i późniejsze jej rozwinięcie odnaleźć można we wszystkich warstwach utworu: tak brzmieniowej, znaczeniowej, jak i w warstwach uschematyzowanych wyglądom i przedmiotów przedstawionych. Po drugie, w trakcie studiowania materiału zaobserwowana została szczególna rola, jaką w procesie uobecniania się jakości metafizycznej pełnią tzw. czynniki wyglądotwórcze lub po prostu wyglądy. Do czynników tych, występujących w opowieści, można zaliczyć *ciemność, ciszę, gorycz i smutek*. Po trzecie, przeprowadzona analiza pokazała, że omawiana jakość metafizyczna ujawnia się w utworze Jekimowa nie w jednym punkcie kulminacyjnym, lecz w swoisty sposób «rozbłyskuje» trzykrotnie w różnych fazach opowieści. Taki nietypowy, bowiem wielokrotny, sposób objawiania się jakości metafizycznej jest uwarunkowany – w moim przekonaniu – samą naturą estetycznej kategorii tragizmu, który cechują unicestwienie wartości, bohaterska walka i śmierć, katharsis. Właśnie na tle przedstawionych w *Jesieni w Zadoniu* zdarzeń, gdzie dochodzi do zniweczenia wartości, śmierci pozytywnego bohatera i katharsis, odsłania się jakość metafizyczna *tragiczności*.

4. Odkrywanie w toku obu analiz jakości metafizycznych pozwoliło dotrzeć do «idei» dzieła w tym znaczeniu, jakie przypisywał jej polski fenomenolog w kontekście dzieła literackiego. «Idea» dzieła utożsamiana przez niego z «prawdą» dzieła wykracza poza granice świata przedstawionego. Zatem za «prawdę» obrazu prowincjonalnej Rosji, płynącą z badanych opowieści Jekimowa, można uznać jej wszechogarniający upadek i kryzys wywołany niekorzystnymi przemianami społeczno-politycznymi, utratę wartości i rozkładu moralnego społeczeństwa naznaczonego brakiem perspektyw. Obecność jakości metafizycznych,

odkrytych w tekstach badanych utworów, sprawia, że poczucie ciężaru położenia, w którym znalazł się bohater pierwszej badanej opowieści (*ciężkości*), jak i tragicznego losu przestrzeni przedstawionej w drugim utworze (*tragiczność*) przeradza się z sytuacyjnego w egzystencjalne.

5. Analiza wybranych najnowszych opowiadań Jekimowa w kontekście koncepcji miejsc niedookreślenia, których nośnikami są zabiegi stylistyczne i retoryczne, doprowadziła do wniosku, że ich liczne występowanie w utworach nie jest kwestią przypadku, lecz celowym zabiegiem. Obok zwykłych *niedopowiedzeń*, które – jak twierdził Ingarden – wynikają z obiektywnego braku możliwości wszechstronnego i wyczerpującego opisanego za pomocą skończonej liczby zdań przedmiotu przedstawionego, w tekstach Jekimowa pojawiają się również miejsca niedookreślenia typu *przemilczenia*. Zostają one wprowadzone celowo, a to z kolei oznacza, że w założeniu nie powinny zostać one przez czytelnika pominięte lub zignorowane. Warto zauważyć, iż ujawnia się tutaj niezwykle istotny dla Jekimowa mechanizm, którego wartość niejednokrotnie podkreślał w swoich wypowiedziach. Jest to mechanizm włączania czytelnika w proces współtworzenia utworu, polegający na tym, iż w trakcie wypełniania tzw. miejsc «pustych» (według Ingardena «miejsc niedookreślenia») w literackich obrazach współczesnej rosyjskiej prowincji odbiorca zwraca się nie ku własnemu doświadczeniu, lecz opiera się na elementach «pełnych». W prozie Jekimowa elementy «pełne» obejmują opisy przeszłości i są zestawione z *przemilczeniami* na temat bieżącego stanu rosyjskiej wsi za pomocą takich kontrastowych połączeń, jak «było – jest», «kiedyś – teraz», etc. Same *przemilczenia* przybierają w badanych opowiadaniach najczęściej postać wkomponowanych w wypowiedź zaimków (np. «inny», «inne»), przysłówków (np. «inaczej») lub wielokropka. W zamyśle, wypełnienie tego typu miejsc niedookreślenia pozwala na utrzymanie czytelnika w ściśle wyznaczonych przez autora dzieła granicach, a to powoduje, iż, niezależnie od swojego doświadczenia czytelniczego, odbiorcy tekstów odbierają kreślony w utworach dońskiego pisarza obraz dzisiejszej prowincji jako rozpoznawalny, prawdziwy, autentyczny.

Na zakończenie chciałabym dodać, że przedłożona dysertacja stanowi pierwszą próbę odczytania prozy Borysa Jekimowa przez pryzmat realistycznej fenomenologii Romana Ingardena. Pragnęłabym wyrazić nieśmiałą nadzieję, że otworzy ona drogę do dalszych – prowadzonych z perspektywy fenomenologicznej – literaturoznawczych badań nad twórczością nie tylko Jekimowa, który nadal pozostaje aktywnym twórcą, lecz także innych współczesnych pisarzy-realistów, biorąc pod uwagę wzmacniającą się

w ostatnich latach tendencję do powrotu do tradycji realizmu w literaturze. Wierzę również, iż niniejsza rozprawa będzie stanowiła punkt wyjścia do promowania twórczości Jekimowa, w tym zachętę do tłumaczenia jego opowieści i opowiadań na języki obce.